

בבא בתרא קה

עניין: תפוס לשון אחרון

גור אריה למהר"ל

והיא לא עשת כן וכר אין הפירוש שהאדמה עברה במזיד על ציוי הקב"ה שאין יצר הרע בה שתהא עוברת על ציוי הקב"ה אבל כי הארץ הזאת שנוי יש לה שהיא בלבד נחשבת מן התחתונים כי השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם יורה בזה כי שינוי יש בין הארץ ובין השמים כי השמים הם מן העליונים והארץ מן התחתונים ובעבור חסרונה היא מחסרת מן השלימות תמיד וזה שאמר אין אדם צדיק באשר אשר יעשה טוב ולא יחטא פירש כי אי אפשר להיות האדם צדיק בארץ אשר יעשה תמיד הטוב והשלימות בארץ שהיא מוכנת תמיד אל החסרון בעבור חסרון שלה לכך כאשר גזר מאמר הקדוש עץ פרי עושה פרי בעבור חסרונה לא היתה ממלאה רצון בוראה והתה מחסרת מן השלימות וכאשר חטא האדם בא לו פחיתת חטאו אשר חטא ג"כ מזה לפי שהוא נבראת מן האדמה אשר יש בה מן חסרון ולפיכך נמצא חסר גם כן שלא היה מקיים מצוות בוראו על השלימות ודוקא חטא זה עשתה האדמה: שלא היתה ראויה שתוציא הארץ שיהיה מעם העץ כמו פרי וזה כי הארץ בעצמה הייתה מקבלת השפעה מן העליונים ואצל העליונים נחשבת הארץ כמו פרי המקבל מן העץ ודבר זה מבואר מאוד בדברים עמוקים איך הארץ שהיא יסוד התחתון מקבלת מן אשר במעלה עליונה ממנה לכך לא נתנה כח רק לפרי שהוא דוגמתה אבל לא נתנה כח וטעם לדבר שהוא גדול במעלה יותר מן הארץ לתת כח לו כפי צרכו אחר שהוא גדול ממנו ולפיכך הארץ לא היתה מוציאה עץ פרי שיהיה טעם העץ כטעם הפרי והיתה מוציאה פרי שיש בו טעם ולא העץ ודברים אלו ראו להביננו כי הם דבר חכמה מאד ולפיכך הארץ עשתה הבדל בין הפרי ובין העץ וכאשר חטא אדם ולקח הפרי מן העץ בשביל שהיה נחמד בעבור שנברא מן האדמה החסירה והיא כמו פרי נתאווה לפרי וחסרנו ולכן בא העונש אל כל המפרידים והמבדילים בין העץ ובין הפרי בשביל חסרונם

בראשית א, יא-יג

הַמַּיִם קָרָא יָמִים וַיֹּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשָׁא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזֶּרַע זֶרַע עֵץ פָּרִי לְמִינֵהוּ אֲשֶׁר זֶרְעוּבָה עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן: וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזֶּרַע זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה־פְּרִי אֲשֶׁר זֶרְעוּבָה לְמִינֵהוּ וַיֹּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי:

רש"י

לזרוע ממנו ע במקום אחר: עץ פרי. שיהיה טעם העץ כטעם הפרי והוא לא עשתה כן אלא ותוצא הארץ וגו' ועץ עושה פרי ולא העץ פרי פ לפיכך כשנמקלל אדם על עונו צ נפקדה גם היא על עוניה (פ"א לו' דו"ק) ונמקללה: אשר זרעו בו. הן גרעני כל פרי

דברי דוד לט"ז

עץ פרי כו'. והוא לא עשתה כן. יש לדקדק וכי הארץ יש לה יצר הרע לעבור על מצות ה'. ונראה שחטאה הארץ מצד השכל שלה דהיינו כח הארץ למעלה³⁰, שחשבה שהש"י אמר תחלה: עץ פרי, ואחר כך: עץ * עושה פרי הוה תרי לישנא דסתרי אהדידי, וסברה הוא תפוס לשון אחרון כדקיימא לן בפרק המקבל * לענין דיני ממונות, והאמת אינו כן ד'עושה פרי' צריך לגופיה דהיינו למינו דוקא. ואע"פ שהיה בטעות מ"מ שגגת תלמוד עולה ודון³¹, וע"כ נפקד חטא שלה אח"כ *: